

Сучасна діяльність університетських бібліотек – безумовний доказ інтелектуалізації бібліотечної професії [4, с.9]. Для компетентного використання бібліо- та наукометричних методів аналітико-синтетичної обробки інформації необхідно постійне підвищення кваліфікації співробітників бібліотеки. Дуже важливим для бібліотекарів є можливість відвідувати навчальні семінари, курси з підвищення кваліфікації, майстер-класи, лекції тощо. Але не менш важлива постійна самоосвіта співробітників книгозбірні.

Отже, організація і проведення наукометричних досліджень розширюють професійну діяльність університетської бібліотеки, підвищують її статус у науковому співтоваристві, закріплюють вплив і престиж бібліотеки в університеті, сприяють його публікаційній активності.

### Список використаних джерел:

1. Буй Д., Білощицький А., Гогунський В. Scopus та інші наукометричні бази: прості питання та нечіткі відповіді. *Вища школа*. 2014. №5-6. С. 27-40.
2. Галявиева М.С. Библиометрия в библиотеке в оценках библиотекарей (по материалам зарубежных исследований). *Вестник Казанского государственного университета культуры и искусства*. 2015. №1. С. 97-101.
3. Еременко Т.В. Деятельность вузовской библиотеки как фактор роста публикационной активности учебного заведения. *Библиосфера*. 2015. №1. С. 75-78.
4. Колесникова Т.О. Тренди розвитку бібліотек в університетах України та світу. *Розбудова громадянського суспільства: місія Української бібліотечної асоціації*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. / Укр. бібл. асоц. Київ, 2015. С. 7-10.
5. Скалабан А.В., Юрик И.В. Проблемы идентификации данных в индексах цитирования и пути их решения. *Высшая школа*. 2015. №6. С. 25-29.

*Activity of libraries of universities on the organization of scientometric research is considered. The emphasis is placed on the innovative forms and methods of service of the scientists in the Scientific Library of the Khmelnytskyi National University.*

**Key words:** *innovation in the library, university libraries, scientometric data bases, publication activity.*

*Отримано: 21.05.2018*

УДК 027.7.08(477.43-25)ХГПА

*Л. В. Дитинник, м. Хмельницький*

## **СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ ХГПА В ГАРМОНІЙНОМУ ПОЄДНАННІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

*У статті розглянуто стратегію розвитку бібліотеки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії в гармонійному поєднанні традиційних та новітніх інформаційних технологій на сучасному етапі.*

**Ключові слова:** *бібліотека Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, інформаційні технології, традиційні ресурси, електронний каталог, веб-сайт, інформаційно-освітній простір.*

Динамічні перетворення в усіх сферах життя суспільства – це сучасні реалії. Світ швидко змінюється, і разом з ним змінюємося ми та наші звичні уявлення. Розуміння значення бібліотек тільки як соціально-просвітницьких структур уже давно залишилося в минулому, на зміну йому прийшло бачен-

ня бібліотек як інформаційно-комунікативних центрів, включених у світовий інформаційний простір. Створення і функціонування єдиного інформаційно-освітнього середовища вищої освіти надає підготовці фахівців нову сучасну якість, що відповідає потребам і перспективам науково-технічного розвитку суспільства у XXI столітті, яке називають століттям знань.

**Мета статті** – розглянути стратегію розвитку бібліотеки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії в гармонійному поєднанні традиційних та новітніх інформаційних технологій. Обґрунтувати її важливість для фахового та особистісного розвитку майбутніх учителів та вихователів.

Створення відкритого інформаційного простору означає відсутність будь-яких перешкод в отриманні інформації, впевненість у її достовірності та якості. Немає необхідності доводити, що інформація сьогодні є важливим стратегічним ресурсом, від ступеню розвитку і доступності якого залежать практично всі області життя. Цей процес супроводжується значними змінами в усіх сферах людської діяльності, і бібліотечна – не виняток.

Модернізаційні зміни, що відбуваються в системі сучасної вищої освіти, розширюють спектр завдань бібліотек ВНЗ, є важливою складовою інформаційно-комунікаційного простору навчального закладу, в якому зосереджені основні навчально-виховні ресурси. Інформатизація, як визначна умова переходу до інформаційного суспільства, не лише надає додаткові можливості бібліотечним установам, а й суттєво трансформує традиційні бібліотечні процеси й уявлення про бібліотеку як таку: сьогодні поширена думка, що майбутні бібліотеки не так у володінні фондом, як у наданні доступу до інформації за допомогою програмного забезпечення.

Бібліотека закладу вищої освіти сьогодні дедалі частіше асоціюється з поняттями «знання» й «професіоналізм». Тут накопичуються й систематизуються всі можливі види інформації та забезпечується сучасний рівень інформаційної підтримки процесів навчання та науково-дослідної діяльності. Інформаційне забезпечення навчального та наукового процесів вищого навчального закладу є основною функцією вузівських бібліотек, зокрема і бібліотеки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Активно використовуючи в роботі нові форми і методи, поєднуючи традиційні та електронні ресурси, індивідуальні та корпоративні методи, бібліотека Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії здійснює масштабне коло завдань щодо впровадження новітніх технологій.

Бібліотека, як науково-інформаційний та культурно-освітній центр, спрямовує свою діяльність на формування ресурсного потенціалу, створює сприятливі умови для поширення та вільного доступу до інформації, забезпечує подальше впровадження нових інформаційних технологій та якісне надання бібліотекою інформаційних послуг.

Персонал книгозбірні приділяє значну увагу інноваційним аспектам розвитку бібліотечно-бібліографічного обслуговування, розширенню спектру послуг шляхом удосконалення усіх форм і методів бібліотечної діяльності.

Для якісного та оперативного задоволення інформаційних потреб користувачів здійснюється автоматизація бібліотечних процесів, що передбачає стратегічну та поточну планово-організаційну базу, формування моделі сучасної бібліотеки ВНЗ.

Модель бібліотеки модульного типу поєднує:

- традиційні фонди та послуги;
- електронний каталог бібліотеки;
- засоби доступу до баз даних;

- віртуальні довідкові служби;
- віртуальні інформаційні або веблібрафічні системи посилань на ресурси Інтернету.

Важливе місце належить комплектуванню інформаційно-бібліотечних ресурсів, що передбачає формування фонду документів на паперових та електронних носіях та багатопланову роботу фахівців бібліотеки. Попри наявні негаразди постійно триває робота щодо якісного інформаційного забезпечення навчального процесу.

Автоматизація процесів комплектування забезпечує якісне формування фонду, суттєво прискорює процеси обробки і перетворення даних; підвищує точність облікових і звітних відомостей; розширює можливості організації і різнобічного використання інформаційних ресурсів. Продовжується ведення інвентарної книги в електронному вигляді.

У разі відсутності паперових видань бібліотека спрямовує акценти на поповнення фонду електронних документів, забезпечення потреб користувачів через мережеві ресурси. Сьогодні у книгозбірні з'являються електронні підручники, інформаційні електронні ресурси, видання на не паперових носіях інформації (CD-ROM або DVD-ROM), завдання яких – підняти рівень і якість інформаційного забезпечення освіти.

Одним із важливих напрямів діяльності бібліотеки є формування та зберігання документно-інформаційних ресурсів, що включає облік, раціональне розміщення, реставрацію, консервацію, поцифрування, вилучення документів тощо. Успішність функціонування бібліотеки як центру інформації зобов'язує бібліотечних фахівців швидко та адекватно реагувати на зміни в інформаційних потребах користувачів, удосконалювати форми обслуговування, надавати якісне інформаційне консультування, розширювати спектр бібліотечно-інформаційних послуг.

Наразі змінюється позиція бібліотеки у взаємовідносинах із користувачами, переглядаються вимоги до бібліотечного сервісу, індивідуальних і групових форм бібліотечної діяльності. Студенти й викладачі стають вимогливішими щодо отримання необхідної інформації. Інноваційні зміни, що суттєво покращили імідж бібліотеки дозволили перейти на нові форми обслуговування, дали можливість не тільки забезпечити максимальний обсяг інформації з вільним доступом до неї, а й створити комфортне інформаційне середовище.

Бібліотечний працівник є посередником між користувачем та інформацією. Працюючи в умовах сучасного освітнього середовища, працівники бібліотеки намагаються максимально задовольнити потреби студента і викладача.

Бібліотека займає активну позицію в індивідуальному та груповому інформуванні користувачів і пропонує їм ряд нових послуг. В автоматизованому режимі здійснюється інформування в режимі вибіркового розповсюдження інформації та диференційованого забезпечення керівництва.

Активно функціонує довідково-бібліографічний апарат бібліотеки, який представлено традиційними і електронним каталогами. Впроваджуючи комп'ютерні технології для більш оперативного і якісного обслуговування користувачів створено «Віртуальну довідку». В архіві «Виконані довідки» зберігаються складні тематичні довідки, виконані бібліографами.

На початку навчального року для першокурсників організовуються екскурсії-подорожі бібліотекою, під час яких провідні фахівці проводять заняття-знайомства з бібліотекою, з її довідково-бібліографічним апаратом, правилами користування, графіком роботи структурних підрозділів тощо.

Проводяться заняття з інформаційної культури для студентів перших курсів. На сьогоднішній день інформаційна культура користувача є одним з найважливіших показників рівня освіченості. Тому навчання в цьому напрямі – одне з першочергових завдань бібліотеки. Таким чином, бібліотека стає не тільки інформаційним, але й освітнім центром.

Сучасна бібліотека є центром інформаційного забезпечення освітнього процесу, особливо в умовах реорганізації системи навчання, де головна роль належить самостійній роботі студентів. Самостійна робота є однією з важливих і широко обговорюваних проблем викладання у вищому навчальному закладі. Впровадження кредитно-модульної системи навчання передбачає розширення самостійної роботи студентів, активніше опрацювання першоджерел, зокрема наукових праць і монографій, знайомство з іншими джерелами інформації. Саме від стану та розвитку інформаційно-бібліографічного обслуговування залежить ефективне використання інформаційного ресурсу, найбільш повноцінне задоволення інформаційних запитів користувачів. Головними принципами в роботі з питань інформаційного забезпечення є доступність, актуальність, системність, оперативність, максимальна повнота, ефективність, та широкомасштабність надання інформації користувачам.

Нові інформаційні технології спричинили істотні зміни й у системі бібліотечного сервісу: зникло багато видів бібліографічної діяльності і розвинулися зовсім нові форми пошуку та зберігання навчальної та наукової інформації. Сучасні книгозбірні постійно поповнюють перелік послуг, серед яких найбільш поширеними стають створення електронних каталогів, формування електронних баз даних та надання інформації з електронних ресурсів бібліотеки, з мережі Інтернет для ознайомлення з навчальними планами, програмами та підвищення професійного рівня, виготовлення електронних копій, а головними вимогами технологічного процесу є простота, зручність та ефективність.

Поряд із традиційними формами бібліографічного інформування, працівники бібліотеки активно працюють над створенням віртуальних виставок нових надходжень, тематичних книжкових виставок, повнотекстових електронних баз даних (створено власні електронні БД «Праці вчених академії», БД «Публікації про академію», БД «Дисертації та авторефератів», БД «Книгозабезпеченість навчального процесу», БД «Навігатор Інтернет-ресурсів за профілем академії», БД «Колективний автор»). Загальний об'єм файлів, створених або накопичених бібліотекою, як на сервері мережі, жорстких дисках відділу комп'ютеризації, так і в мережі Інтернет – понад 150 ГБ (гігабайт). Наразі, електронний ресурс бібліотеки становить понад 50 тис. записів, у т. ч. ЕК – 42 тис.

Важливим інформаційним ресурсом є сайт бібліотеки, який служить для просування бібліотечної діяльності, передусім – її інформаційної функції, представляє і оперативно рекламує всі аспекти бібліотечної діяльності та різноманіття інформаційних ресурсів, незмірно підвищує престиж бібліотеки та академії. Сайт активно відвідується.

Одним із шляхів розповсюдження результатів дослідження наукових працівників академії, максимізації їх відкритості та наукового впливу, інтерактивним інструментарієм доступу до повнотекстових електронних здобутків є Інституційний репозитарій (електронний архів наукових публікацій). До репозитарію включено близько 30 публікацій наукових працівників академії.

Формуючи модель сучасної бібліотеки закладу вищої освіти, бібліотека займає активну позицію в інформуванні користувачів і пропонує низку нових послуг з інформаційного забезпечення.

Використання web-технологій дає змогу надавати користувачу різнопланову інформацію як бібліографічну, так і повнотекстову, активно пропагувати фонди за допомогою віртуальних сервісів. Рівень комфортності доступу до інформації, незалежно від її формату, виступає важливим показником діяльності бібліотеки і однією з умов успіху впровадження інноваційних освітніх технологій у навчальному закладі.

У бібліотеці запроваджена автоматизована книговидача, що дає змогу оперативно здійснювати обслуговування користувачів.

Зазначимо, що процес запровадження інновацій у бібліотеці приносить певні результати. Це, насамперед, стосується: росту професійної компетенції бібліотекарів тісної взаємодії структурних підрозділів бібліотеки та корпоративної взаємодії бібліотек у формуванні електронної бібліотеки; росту популярності віртуальних ресурсів; оперативності та якості надання інформаційних послуг; тісної взаємодія з кафедрами та науковцями академії.

Зрозуміло, що рівень та якість впровадження автоматизації у бібліотечну роботу залежить, насамперед, від технічного оснащення, фінансування на придбання необхідної техніки, ліцензованого програмного забезпечення та електронних ресурсів.

Модернізація академічної бібліотеки шляхом покращення її матеріального стану та впровадження у практику обслуговування сучасних інформаційних технологій не тільки підвищить ефективність збереження та використання інформаційно-бібліотечних ресурсів, а й значно вплине на престиж, привабливість бібліотеки.

Час підвищує вимоги до бібліотечних спеціалістів, до їх професійної підготовки та кваліфікації, вимагає вміння орієнтуватися у світі новітніх технологій. Назріла необхідність у фахівцях, які добре розуміються на новітніх технологіях, спроможні продукувати оригінальні ідеї. Цим вимогам відповідають працівники бібліотеки, персонал якої вивчає досвід інших бібліотек, розробляє інструкції, впроваджує нові технології у практику роботи.

Формування потужної електронної бібліотеки – пріоритетне завдання, стратегія розвитку, вектор діяльності бібліотеки, який визначається її статусом і станом фінансування, профілем комплектування та обсягом фондів, рівнем комп'ютеризації та програмного забезпечення, контингентом користувачів та їх потребою в інформації.

Інноваційний клімат є обов'язковою умовою розвитку бібліотеки, діяльність якої позначається постійним пошуком та засвоєнням нових напрямів. Колектив книгозбірні перебуває у постійному творчому пошуку, видозмінює існуючі традиційні форми і методи культурно-освітньої роботи з метою зацікавлення сучасного студента. Цього року бібліотека взяла участь у конкурсі УБА написання статті до Вікіпедії «Культурна спадщина і видатні постаті краю».

Бібліотека змінюється під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, адаптується до змін, впроваджує інновації у роботу та одержує якісну визначеність своєї діяльності. Колектив бібліотеки нагороджено Грамотою Національної академії педагогічних наук України.

#### **Список використаних джерел:**

1. Гусева Е.Н. Инновация как стратегия, фактор и условие развития библиотек. *Научные и технические библиотеки*. 2013. №3. С. 10-14.
2. Клименко О., Бачинська Н. Основні напрями діяльності бібліотек вищів Міністерства культури України на сучасному етапі. *Бібліотечний вісник*. 2011. №4. С. 38-45.

3. Кудінова Н. Інноваційні процеси в сучасній бібліотеці *Бібліотечний форум України*. 2014. №3. С. 32-33.
4. Соляник А. Наукові дослідження як чинник розвитку бібліотечних інновацій. *Бібліотечна планета*. 2012. №2. С. 26-28.

*This article is about the strategy of the developing the library of Khmelnytsky humanitarian pedagogical academy in the harmonious combination of traditional and modern information technologies at the present stage*

**Key words:** *the library of Khmelnytsky humanitarian pedagogical academy, the information technologies, the traditional resources, the electronic catalog, website, the information and education space.*

*Отримано: 21.05.2018*

УДК 027.02:025.5:004.91:025.7/9

*Т. В. Ільницька, М. Я. Шквір, м. Львів*

## **НОВІ НАПРЯМИ РОБОТИ ВІДДІЛУ НАУКОВОЇ БІБЛІОГРАФІЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

*У статті розглянуто особливості діяльності відділу наукової бібліографії. Проаналізовано нові напрями роботи: перевірка факту опублікування праць здобувачів вчених звань і наукових ступенів вчених Львівської політехніки, редагування списків літератури до наукових робіт, робота з інформаційно-аналітичною системою «ScienceLP», проведення семінарів та надання індивідуальних консультацій з питань наукометрії.*

**Ключові слова:** *нові послуги, відділ наукової бібліографії, електронний науковий архів, інформаційно-аналітична система «ScienceLP», списки літератури, наукометричні бази даних.*

Тенденції розвитку інноваційного суспільства безпосередньо позначилися на діяльності бібліотек. Бібліотеки змінюються та, аби бути ближчими до користувачів, трансформуються у наукові інформаційні центри. З модернізацією діяльності бібліотек відбувається переорієнтація науково-бібліографічної роботи, зростає роль інформаційного обслуговування та інформаційного забезпечення.

**Метою статті** є аналіз впровадження нових послуг у відділі наукової бібліографії Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка» (НТБ).

Відділ наукової бібліографії, як структурна одиниця НТБ, упродовж останніх років здійснював науково-бібліографічну і науково-видавничу роботу та інформаційне обслуговування користувачів.

Різні аспекти роботи відділу неодноразово знаходили відображення у низці публікацій. Так, наприклад, етапи формування інформаційно-бібліографічних ресурсів з історії університету, а саме підготовку та укладання бібліографічного покажчика «Львівська політехніка в публікаціях» висвітлили Белоус І.О. та Белявська Г.К. [2]. Видавничу складову діяльності відділу схарактеризовано у публікації Войтович І.О. [3]. Основні етапи впровадження в бібліотеці електронного архіву наукових публікацій розкрили Андрухів А.І. і